

Aranyosmedgyesi báró Mednyánszky László (1819-1849)

Mednyánszky László báró életútjának ismertetése eltér a kötetben szereplő többi egykori gazdász hallgató, tanár és kutató életrajzának bemutatásától. Ennek oka alapvetően abban keresendő, hogy az egykori honvéd őrnagynak, Lipótvár erődítési igazgatójának élete sajnálatos módon rövidre szabott, Haynau „jóvoltából” nem érte meg még 30. születésnapját sem.

A bresciai hiéna már kinevezése után néhány nappal elrendelte a báró kivégzését, így Mednyánszky László vált a Haynau nevéhez kötött megtorlás első vértanújává. Az, hogy személye bekerült jelen munkába és életrajza ismertetésre kerül, annak köszönhető, hogy Mednyánszky tevékenysége méltánytalanul eltűnt a történelem süllyesztőjében. Óvár történetírói eddig említést sem tettek róla, ennek lehetséges okairól alább még szó lesz.

Kortársáról, az 1848/49-es forradalom és szabadságharc szintén hősi halottjáról, Zeyk Domokos óvári gazdász honvéd századosról több írás is megjelent, a Várkapu falában nevét emléktábla örökíti meg, hála emlékének ápolóinak. Emlékezzünk meg elsőként e helyen báró Mednyánszky Lászlóról is!

A család, fiatal évei és iskolái

Mednyánszky László báró a Felvidéken, a Trianon előtti Magyarország egyik legészakibb részén, a Trencsén vármegyei Beczkón (ma Beckov, Szlovákia) látta meg a napvilágot 1819. június 26-án. A 2001-ben mindösszesen 1367 lelket számláló település a Vág bal partján fekszik, Szlovákia Trencsényi kerületének Vágújhelyi járásában. A városnak és a hozzá tartozó uradalomnak a Révay, a Mednyánszky és a Berényi családok voltak tulajdonosai.

A középirtokos nemesi család feje, Mednyánszky József az elzászi származású Richert des Vhis Eleonorát vette feleségül. László testvére Mednyánszky Cézár tábori főlelkész, unokaöccse a szintén László névre

keresztelt híres festőművész volt, aki nevét a kivégzett nagybátyról kapta.

A fiatal Mednyánszky 1829-ben a terncsényi, majd 1832-től a tatai kegyesrendi iskolában tanult. A kor szokásának és a család pozíciójának megfelelően a szülők az egyik fiút, Lászlót katonának szánták, azonban a tulli katonai intézet előtt egy évet a magyaróvári gazdasági tanintézetben töltött. Tanulmányainak célja nem a két éves képzés után elérhető gazdasz oklevél megszerzése, hanem jóval inkább a családi birtok irányításához szükséges tudás elsajátítása lehetett. Feltehetőleg nem akart gazdasági szolgálatba állni, amihez szükségeltetett volna a végzettséget igazoló okmány.

Sajnos az Alma Mater történelmét őrző iratok köréből ez idáig Mednyánszky magyaróvári tartózkodásáról, tanulmányairól tanúskodó adatok még nem kerültek elő. Életének ezen korszakát tanulmányozva, kordokumentumok híján, életrajzíróinak dolgozataira, azok precizítására vagyunk utalva. Ezek közül talán a legmegbízhatóbb, és történelmi távlatokban Mednyánszky rövid életpályájához a legközelebb álló *A Pallas nagy lexikonának* az egykori óvári gazdaszról szóló szócikke. Ennek szerzője a később akadémikussá választott dr. Dézsi Lajos, kinek nevéhez többek között a *Magyar történelmi életrajzok* c. munka szerkesztése is fűződött.

A magyaróvári forráshiánynak több oka is lehet. Először is, néhány hallgató nem tartott igényt a tanulmányainak teljesítését igazoló oklevélre. Az ő körükből a Mednyánszkyhoz hasonló diákok kerültek ki, akik, ahogy már említve volt, nagy valószínűséggel nem akartak gazdasági szolgálatba állni, amihez szükségeltetett volna a végzettséget igazoló okmány. Ők jóval inkább a családi birtok irányításához szükséges tudás elsajátítása miatt jöttek Magyaróvárra, hosszabb-rövidebb időre. A beiratkozás megtörténte és a tandíj befizetése után csak az általuk kiválasztott órákat látogatták, így szerevezve maguknak elégséges tájékozottságot egy birtok vezetéséhez. A ma fellelhető dokumentumok nagy része viszont a végbizonyítványt, illetve oklevelet kapott diákokra terjed ki, a néhány tárgyat lehallgató ifjak az okmány megszerzésének lehetőségétől természetesen elestek, legfeljebb látogatási

bizonyítványra tarthattak igényt. Az egykori hallgatók ezen csoportjáról így érthető módon nagyon kevés adat maradt fenn.

Ennek ellenére a magyaróvári agrár-felsőoktatás közel 200 éve elég jól dokumentált, a régi hallgatói anyakönyvek túlnyomó többsége hozzáférhető a tanulmányi osztályon, viszont itt is találunk hiányosságokat, sajnos.

A forráshiány másik lehetséges okát a II. világháborút követő korszak történései közt kell keresnünk. A Rákosi-diktatúra 1949. április 6-án déli 12 órától felfüggesztette a Magyar Agrártudományi Egyetem vidéki osztályainak működését, így a magyaróváriét is, ezzel szétverve a teljes hazai mezőgazdasági felsőoktatást. Éveknek kellett eltelni, hogy a döntéshozók belássák hibájukat, és az oktatás újrainduljon. A bezárást követően rengeteg irat, könyv és felszerelés semmisült meg, illetve került el Magyaróvárról. Egyes beszámolók szerint az egyetem épületeit „átvevők” sokszor több száz éves könyveket használtak gyűjtősnak... (ld. Walleshausen: *A magyaróvári agrár-felsőoktatás 175 éve*). Fogalmuk sem volt, hogy milyen károkat okoznak ezzel.

Visszatérve Mednyánszkyra, tanulmányainak idején az intézet kurátora, „főgondviselője” az első igazgatót, Wittmann Antalt váltó Kleyle Joachim lovag, udvari tanácsos volt. Kleyle az intézetalapító Albert Kázmér örökösének, Károly Lajos főhercegnek adminisztrátora, tehát annak összes javainak főkormányzója volt. Így a tanintézet felügyelete is az ő hatáskörébe tartozott, mivel Óvár minden hallgató előtt nyitott, de még magántanintézetként funkcionáló intézményként működött ekkoriban.

Az igazgató-tanári állást 1834 és 1836 között Bischof Ede töltötte be, ő a későbbiek során Bécsben lett miniszteri tanácsos. A tanárok közt találjuk a szatmári születésű Kanyó Mihály uradalmi mérnököt, aki matematikát és földmérést oktatott, nem mellesleg ő kalauzolta végig az intézetben Kölcseyt annak 1836-os látogatása során. A *Himnusz* szerzőjének az intézetről papírra vetett visszaemlékezése, leírása kordokumentumnak számít. Az intézet egykori hallgatója, Kopetz Gusztáv az Alma Mater szolgálatában maradt, ekkoriban kémiát, ökonómiát, technológiát, botanikát, agronómiát, illetve állat- és növényfiziológiát adott elő. Moson vármegye főorvosa, Pollák Ignác a

zoológiát, minerológiát, anatómiát, biotikát, juhtenyésztést és az állatgyógyászatot tanította. A frissen végzett óvári gazdasz, Torkos Pál, segédtanárként működött 1834 és 1835 között, majd Koburg herceg számtanácsosa lett Bécsben.

Wittmann távozása után nem volt könnyű helyzetben a tanintézet, azonban a korabeli leírások szerint Óvár ennek ellenére *„még emelte is a színvonalát, a tanárok ... szilárdan tartották kezükben az oktatást, egymás után jelentek meg tankönyveik”* – olvashatjuk Walleshausen tollából. Az erős kritikai érzékkel megáldott Horschetzky Károly, egykori óvári növendék – aki összehasonlítási alappal is rendelkezett, mivel más gazdasági tanintézeteket is látogatott – szintén elismerően szólt az Óváron nyújtott képzésről: *„az óvári intézet becsületére legyen mondva, hogy az itteni előadások, gyakorlati hasznuk és világosság tekintetében más intézetek előtt járnak”*. Az eredmények külföldi elismerését Walleshausen a következő kiragadott idézetekkel érzékelteti: Itt *„olyan gazdákat képeznek, akik – magukat állandóan tovább képezve és önállóan gondolkodva, – minden helyzetben megtalálják a helyes megoldást”*, mert *„az elméleti oktatás valóban kiváló és lépést tart a tudomány legfrissebb, de tapasztalatokkal megerősített eredményeivel, miközben távol tartja magát az ún. ökonómiai játszadozástól... ”*. Az előadások *„alaposak, felépítésük szisztematikus”*, szorosán fűződik hozzájuk a gyakorlati oktatás.

Mednyánszky az 1836-37-es éveket már a tulli katonai intézetben töltötte. Ezután lépett be a magyar királyi testőrségbe. Itt két éven keresztül a későbbi honvéd tábornok, Görgey Artúr lakótársa volt, akivel szoros barátságot kötött. Négy évet szolgált a testőrség kötelékében, majd elhagyva a katonai pályát, 1846-ban megnősült, feleségül vette gróf Mailáth Máriát. Bars vármegyében telepedett le, ahol hitvesének birtokai feküdtek, itt hasznát vehette óvári tanulmányainak.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc

Mednyánszky a birtok igazgatása mellett aktív közéleti tevékenységet is folytatott, 1847-ben már a pozsonyi utolsó rendi országgyűlésen találjuk, Bars vármegye egyik kerületének

képviselőjében. 1848 elejére ismert személyisége volt a magyar politikai életnek.

Az 1848-49-es forradalom és szabadságharc kitörésekor önként jelentkezett a honvéd hadseregbe. Katonai szolgálatát főhadnagyként barátjával, Görgey Artúrral együtt az 5. honvédszászlóaljban kezdte meg. A zászlóalj augusztus 3-tól részt vett a délvidéki harcokban, Mednyánszky ott meg is sebesült.

A bécsi udvar és a magyar országgyűlés nyílt szakítása után szeptember 27-én az újonnan szervezett 28. honvédszászlóalj századosává nevezték ki, de a szolgálatot itt nem vette fel, mert október végén Kossuth utasítására az Országos Honvédelmi Bizottmány őrnaggyá és a Vág vonalát védő Lipótvár erődítési parancsnokává nevezte ki. A kinevezéskor már Görgey volt Kossuth katonai tanácsadója, valószínű, hogy ő hívta fel a kormányzó figyelmét a képzett hadmérnök Mednyánszkyra. Kossuth egyébként is egy megbízható tisztet szándékozott Lipótvárra küldeni, mert – mint később bebizonyosodott, joggal – nem bízott a vár parancsnokában, Ordódy Kálmán őrnagyban.

Mednyánszkynek jelentős érdemei voltak abban, hogy a korszerűtlen kis vár mintegy ezerötszáz fős helyőrsége több mint négy hétig ellenállt az osztrák Simunich tábornok ostromló seregének. A tisztek között végzett agitációval többször sikerült megakadályoznia a vár feladását. S mivel ez a vár hátráltatta Komárom ostromát, érdekük volt, hogy tartósan, de lehetőleg minél tovább magyar kézen maradjon. Az 1849. február 2-án tartott haditanácson azonban már ismert volt, hogy Görgey felmentő hadserege nem ér el a várig, így a tisztek a vár feladása mellett döntöttek. Mednyánszky László és Gruber Fülöp tüzér hadnagy ekkor is a vár kapitulációja ellen foglaltak állást, azonban Ordódy a császáriakkal folytatott rövid tárgyalás után feltétel nélkül letette a fegyvert.

A megadást követő hadbírószági tárgyaláson Ordódy azt vallotta, hogy a várat csak Mednyánszky és társai terrorjának engedve nem adta fel már korábban, ennek következtében Mednyánszky Lászlót és Gruber Fülöpöt április 22-én kötél általi halálra ítélték. A Mednyánszky ellen felhozott vád szerint, egyedül neki tulajdonítható, hogy a vár négy teljes hétig ellenállt az ostromnak. Ezzel megakadályozta, hogy Simunich serege a Komáromot ostromló hadak erősítésére siessen, tehát közvetlen

előidézője volt annak, hogy az osztrák sereg Komáromot nem bírta bevenni! Az ítéletet sem Windischgrätz, sem Welden nem erősítette meg, Haynau azonban már kinevezése után néhány nappal elrendelte végrehajtását, ami június 5-én meg is történt a Pozsony közelébe eső Szamárhegyen.

Így Mednyánszky László és Gruber Fülöp vált a Haynau nevéhez kötött megtorlás első vértanújává, amely aztán sajnos folytatódott többek közt Batthyány Lajos egykori miniszterelnök, az aradi 13 hős honvéd vezető, illetve Kazinczy Ferenc fiának, az alig 29 éves Kazinczy Lajos honvédezredes kivégzésével.

Mikor Görgey egyik legjobb barátjának kivégezetéséről értesült, levelet írt Mednyánszky édesanyjának, melyben többek közt ezt írta: „... *Három ellenséges tábornok szárad majd az akasztófán hős fia megbosszulására!...*”. Az anya válasza így hangzott: „... *Álljon el szándékától, tábornok úr! Nem kívánom, hogy azt a fájdalmat, melyet én szenvedek, más anya is érezze...*”. A szerencsétlen anyának két másik fia is ott volt akkor a harcmezőn. Egyikük Mednyánszky Cézár, aki mint tábori lelkész, karddal és kereszttel vezette az ellenségre a szabadságharc hőseit, s akiről Kossuth Lajos utolsó levelében azt írja, hogy a magyar szabadságharc Kapisztránja volt. A másik fiú, Mednyánszky Sándor báró honvéd alezredes Komáromban működött, mint zászlóaljparancsnok. Az augusztus 3-i sikeres kitörés után, Klapka megbízásából, egy kisebb csapat élén Veszprémig nyomult és több ezer újoncot hozott Komárom várába. A kapituláció után Londonba ment, s ott élt tizenhét évig, majd Kossuth Lajoshoz költözött Torinóba.

Mednyánszky sajnálatosan rövidre szabott életének története így ért véget, nem messze egykori tanulmányainak színhelyétől. Csak remélni tudjuk, hogy további kutatómunka eredményeként a jövőben kerülnek elő még Magyaróvárral kapcsolatos iratok, adatok a pozsonyi vértanú életéből, és méltó módon tudunk fejet hajlítani emléke előtt.

Felhasznált irodalom

- Bona Gábor: Haynau első áldozata. A másik Mednyánszky. História. 1983. 5. 4. 17-19.
- Dr. Dézsi Lajos: Mednyánszky László. In: Bokor József (szerk.): A Pallas nagy lexikona. 12. kötet. Pallas Irodalmi és Nyomdai Rt. Budapest, 1893.
- Görgey Artúr: Életem és működésem Magyarországon 1848-ban és 1849-ben. Görgey István fordítását átdolgozta, a bevezetőt és a jegyzeteket írta Katona Tamás. Neumann Kht. Budapest, 2004.
- Hermann Róbert: Az 1849-1850. évi kivégzések. Aetas történettudományi folyóirat. 2000. 15. 1-2.
- Horschetzky Karl: Das ökonomische Institut zu Ungarisch-Altenburg. Pannonia. 1845. 105. 414.; 106. 418-419.; 107. 424.; 109. 431.; 111. 439.; 113. 446-447.;
- N. László Endre: A szabadságharc első vértanúja, Mednyánszky László. Honismeret. 1999. 27. 2. 9-12.
- Walleshausen Gyula: A magyaróvári agrárfelsőoktatás 175 éve. PATE. Mosonmagyaróvár, 1993.
- www.wikipedia.hu